

Olsztyn 12.06.2017 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

**mgr Anny Nowakowskiej pt. „Współczesny model prowadzenia śledztwa
w sprawach o przestępstwa gospodarcze”**

I Recenzowana rozprawa poświęcona jest bardzo aktualnej i ciekawej problematyce przestępczości gospodarczej w ujęciu prawnym – kryminalistycznym. Pomimo tego, iż problematyka tej przestępczości jest dość często opisywana, to problem jest tak ważny, iż przedstawienie monograficzne jest jak najbardziej wskazane, szczególnie w ujęciu modelu prowadzenia śledztwa w tego rodzaju sprawach. Autorka słusznie wskazuje, iż przestępczość gospodarcza jest jednym z najpoważniejszych problemów wielu państw, a jej skutki są niezwykle szkodliwe dla gospodarki, polityki oraz życia społecznego. Jednocześnie przestępstwa te są jednymi z przestępstw najbardziej demoralizujących społeczeństwa, zagrażają poczuciu legalności działania organów państwowych oraz bezpieczeństwu obywateli. Zjawisko to prowadzi do utraty zaufania obywateli do państwa i wiary w równość wobec prawa, a także negatywnie wpływa na utracone przez państwo dochody i bezpodstawnie poniesione wydatki z budżetu państwa. Zwalczanie przestępczości gospodarczej jest jednym z zadań w ramach budowy skutecznego i sprawnego państwa oraz stworzenia warunków dla normalnego i bezpiecznego życia publicznego. Autorka za cel swojej pracy stawia skonstruowanie współcześnie obowiązującego modelu prowadzenia śledztwa w sprawach o przestępstwa gospodarcze. Obrany cel stanowi konsekwencję przyjętej hipotezy, że śledztwa tego typu różnią się od pozostałych postępowań w sprawach o przestępstwa kryminalne i postępowanie dowodowe powinno być dostosowane do ich specyfiki. Autorka trafnie stwierdza (s. 115) „Przestępstwo gospodarcze nie jest łatwo zauważalne i nie wywołuje zmian w

obiektywnej rzeczywistości. Ujawnienie go może być dodatkowo utrudnione przez długi okres, który mija od popełnienia czynu do wystąpienia jego widocznego skutku. Związek przyczynowy między nimi często nie jest oczywisty, a powiązanie działań sprawcy z ich niekorzystnymi dla pokrzywdzonego rezultatami niekiedy sprawia problemy profesjonalistom, a tym bardziej postronnym osobom. Co więcej przestępstwo gospodarcze często ma skomplikowany charakter i jego popełnienie wiąże się z dokonaniem więcej niż jednego działania”.

Dobrze się więc stało, iż Autorka recenzowanego opracowania, podjęła się bardzo trudnego zadania, naukowego opracowania zagadnień prawnego - karnych i kryminalistycznych modelu śledztwa w przestępstwach gospodarczych. Dobór tematu jest jak najbardziej właściwy i niezwykle ważny społecznie a także ważny dla współczesnego prawa karnego, kryminologii i kryminalistyki. Z tych też powodów wyrażam uznanie Autorce za trud opracowania takiego dzieła a Promotorowi za trud prowadzenia tak interesującej pracy. W takim ujęciu w polskiej literaturze prawniczej i kryminalistycznej te kwestie nie były często i tak kompleksowo poruszane.

Praca ma charakter interdyscyplinarny, przeplatają się w niej harmonijnie wątki z zakresu prawa karnego materialnego, procesu karnego, kryminologii i kryminalistyki. Autorka bardzo dobrze czuje się w poruszanej problematyce i z prawdziwym zapałem ją przedstawia. Praca, co do swojej istoty posiada charakter rozważań dogmatycznie prawnych a także ukazuje bardzo ciekawe, prowadzone przez Autorkę badania empiryczne.

Z wielkim zainteresowaniem przestudiowałem rozprawę mgr Anny Nowakowskiej i z satysfakcją stwierdzam, że jest ona świadectwem dojrzałości naukowej Kandydatki, potwierdzeniem dobrego kunsztu warsztatowego, erudycji a przy tym stanowi samodzielne rozwiązanie atrakcyjnego teoretycznie i ważnego zagadnienia naukowego. **Jako recenzent oceniam rozprawę bardzo pozytywnie i rekomenduję do przyjęcia w toczącym się przewodzie doktorskim.**

II. Rozprawa jest obszerna (łącznie 333 strony), składa się ze wstępu, czterech rozdziałów merytorycznych i podsumowania, obszernej bibliografii, wykazu aktów prawnych i orzecznictwa. Autorka w sumienności dokumentacyjnej podaje także sygnatury badanych akt.

Wstęp pracy zawiera wprowadzenie, wyraźnie określony cel pracy i omówione, zastosowane metody badawcze. Autorka określa stosowane metody jako: dogmatycznoprawne, historyczne, statystyczne oraz empiryczne. Następnie omawia szczegółowo, co i jak badała. Na tym etapie można mieć dwie uwagi. Po pierwsze, to iż przedstawianie danych statystycznych niekoniecznie jest metodą statystyczną. Po drugie pewne wątpliwości może budzić ograniczenie się w badaniach tylko do śledztwa. Zdaniem recenzenta, pełny obraz otrzymano by badając akta spraw sądowych. Wtedy można by poddać analizie właściwość i skuteczność stosowanego modelu postępowania przygotowawczego. W takim ujęciu gubimy problem odbioru przez sąd ustaleń postępowania przygotowawczego. Niestety dość często sprawa przed sądem wygląda inaczej – przedstawiony materiał dowodowy jest w oczach sądu niewystarczający do skazania. To, iż wykryto sprawcę i zebrano w sprawie materiał dowodowy uzasadniający sporządzenie aktu oskarżenia (co jest traktowane jako sukces organów ścigania), nie oznacza automatycznie, iż w sprawie zapadnie wyrok skazujący i przyjęty w sprawie model postępowania był właściwy. Nie możemy gubić w trosce o model postępowania naczelných zasad procesowych: zasady prawdy materialnej, zasady domniemania niewinności, zasady in dubio pro reo (a także i innych zasad). Ilościowo jednak, przebadany materiał w postaci 486 akt śledztw jest imponujący i wystarczający do przeprowadzenia naukowej analizy. Rozdział I – ukazuje kompleksowo problematykę przestępczości gospodarczej w prawie karnym i postępowaniu karnym. Autorka przedstawia bardzo ciekawy rys historyczny tego rodzaju przestępczości ujmując tę problematykę w ujęciu powstających teorii kryminologicznych i kolejno przechodzi do omawiania przedmiotowej problematyki zgodnie ze wszystkimi wielkimi polskimi kodyfikacjami karnymi, najwięcej miejsca poświęcając oczywiście na współczesny stan prawny. Poruszana jest także problematyka istoty śledztwa i organów je prowadzących.

Rozdział II – Współczesny model prowadzenia śledztwa w sprawach o przestępstwa gospodarcze i jego determinanty stanowi istotę całego opracowania. Prezentowana problematyka jest bardzo ciekawa, wartościowa i ukazana w nowatorskim ujęciu. Autorce udaje się przedstawić złożony i realny model całego postępowania w tego rodzaju sprawach. Niezwykle ciekawe i wartościowe jest przedstawienie problematyki w formie schematów. Słusznie Autorka tworzy założenia modelowe w ujęciu teoretycznym, by później odnieść się do praktyki. Zastrzeżenie budzi jednak sam tytuł rozdziału, który w zasadzie pokrywa się z tytułem całej pracy. Szkoda również, iż nie uwzględniono bardzo bogatej w tym zakresie literatury w języku rosyjskim. W żadnej światowej literaturze

procesowej i kryminalistycznej nie poświęca się tak dużo miejsca zagadnieniom metodyki prowadzenia spraw o różne rodzaje przestępstw (w tym i przestępstwa gospodarcze) jak właśnie w fachowej literaturze rosyjskiej. W rozdziale tym, zdaniem recenzenta, w zbyt małym zakresie Autorka odwołuje się do literatury dotyczącej prowadzenia poszczególnych czynności śledczych np. przeszukania, oględzin. Szkoda również, iż nie dostrzeżono nowej stosunkowo problematyki związanej z prawidłowym zabezpieczeniem nośników elektronicznych. W Rozdziale III przedstawiono paradygmat postępowania sprawdzającego od uzyskaniu pierwszych informacji o przestępstwie po wszczęcie i planowanie śledztwa. W bardzo obszernym Rozdziale IV – Autorka pokazuje konstrukcję przebiegu śledztwa i jego fazy uwzględniając poszczególne rodzaje przestępstw gospodarczych. Przedstawia szczegółową analizę postępowań dowodowych dokonując podziału przestępstw na grupy. Wyniki tej analizy potwierdziły zasadność modelu i wykazały, że znajduje on zastosowanie w przypadku każdego przestępstwa gospodarczego. Zdaniem recenzenta, praca się w tym miejscu „urywa”, brak czegoś co by całość opracowania spinało. Można więc wrócić do uwagi z poprzednich stron, iż szkoda, że nie poddano analizie efektywności takiego ciekawego i niewątpliwie wartościowego modelu w postępowaniu sądowym. Zawarte w podsumowaniu wnioski są trafne i wartościowe. Cała praca stanowi niezwykle wartościowe kompendium wiedzy zarówno dla badaczy naukowych a także praktyków.

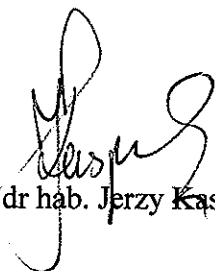
Na podkreślenie zasługuje fakt, iż praca jest bardzo dobrze i starannie udokumentowana. Przedstawiona bibliografia (zawierająca 183 pozycje) trochę niepotrzebnie została podzielona na monografie, komentarze i artykuły, gdyż taki podział nie posiada jasnego kryterium i jest niekiedy w praktyce niemożliwy. Autorka zamieszcza także wykaz aktów prawnych i wykorzystywanych stron internetowych

Cała praca jest napisana bardzo ładnym, przystępnym językiem. Błędy literowe występują w granicach „normy” dla tego rodzaju opracowań, a drobne nieścisłości występują sporadycznie.

W całości recenzowaną pracę należy ocenić pozytywnie i wskazane drobne uchybienia w żadnym przypadku nie obniżają ogólnej oceny i nie podważają wartości naukowej opracowania.

III. Na podstawie przedstawionych wyżej ocen stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Anny Nowakowskiej odpowiada warunkom stawianym pracom doktorskim określonym w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65 z 2003r, poz. 595 z póź. zm.).

W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie mgr Anny Nowakowskiej do dalszych części przewodu doktorskiego.

Prof. zw. dr hab. Jerzy Kasprzak